

Наставно-уметничко-научном већу
Факултета музичке уметности у Београду

Сенату
Универзитета уметности у Београду

**Извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације
НЕМАЊЕ СОВТИЋА
НЕСВРСТАНИ ХУМАНИЗАМ РУДОЛФА БРУЧИЈА: КОМПОЗИТОР И
ДРУШТВО САМОУПРАВНОГ СОЦИЈАЛИЗМА**

Уводно образложење

НЕМАЊА СОВТИЋ је пријавио тему своје докторске дисертације 11. октобра 2013. године (бр. 02-32-25/13), под називом: *НЕСВРСТАНИ ХУМАНИЗАМ РУДОЛФА БРУЧИЈА: КОМПОЗИТОР И ДРУШТВО САМОУПРАВНОГ СОЦИЈАЛИЗМА*.

На седници Наставно-уметничко-научног већа Факултета, од 30. октобра 2013. године (Одлуком бр. 01-2419/13 од 1. новембра 2013), именована је Комисија за оцену испуњености услова за стицање доктората и научне заснованости теме докторске дисертације, у саставу: др Мирјана Веселиновић-Хофман, редовни професор ФМУ у Београду, др Марија Масникоса, ванредни професор ФМУ у Београду и др Ира Проданов Крајишник, ванредни професор Академије уметности у Новом Саду.

Веће Факултета донело је Одлуку бр. 01-96/14 од 16. јануара 2014. године о усвајању позитивног Извештаја (бр. 01-86/14 од 14. јануара 2014) Комисије и одобравању теме докторске дисертације.

Сенат Универзитета уметности је, на седници одржаној 30. јануара 2014. године, донео Одлуку бр. 7/38 од 6. фебруара 2014. године (бр. 317/14 од 7. фебруара 2014. године) о одобравању рада на докторској дисертацији и за ментора именовано др Мирјану Веселиновић-Хофман, редовног професора ФМУ.

На основу предлога Катедре за музикологију Веће Факултета је, на седници одржаној 8. јуна 2016. године донело Одлуку (бр. 01-1467/16 од 9. јуна 2016. године) о именовану Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације

(даље: Комисија) НЕМАЊЕ СОВТИЋА под називом *НЕСВРСТАНИ ХУМАНИЗАМ* РУДОЛФА БРУЧИЈА: КОМПОЗИТОР И ДРУШТВО САМОУПРАВНОГ СОЦИЈАЛИЗМА, у саставу:

др МИРЈАНА ВЕСЕЛИНОВИЋ-ХОФМАН, редовни професор ФМУ,
ментор

др СОЊА МАРИНКОВИЋ, редовни професор, ФМУ

др МАРИЈА МАСНИКОСА, ванредни професор, ФМУ

др МИОДРАГ ШУВАКОВИЋ, редовни професор Факултета за медије и комуникације у Београду

др ИРА ПРОДАНОВ КРАЈИШНИК, редовни професор Академије уметности у Новом Саду

Комисија је на свом састанку од 26. септембра 2016. године предложила и том приликом усвојила Извештај којим се позитивно оцењује докторска дисертација НЕМАЊЕ СОВТИЋА *НЕСВРСТАНИ ХУМАНИЗАМ* РУДОЛФА БРУЧИЈА: КОМПОЗИТОР И ДРУШТВО САМОУПРАВНОГ СОЦИЈАЛИЗМА.

Сем овог уводног образложења, Извештај Комисије садржи: биографске податке о кандидату, анализу, критички увид у докторску дисертацију и оцену њених резултата, као и закључак Комисије.

Биографски подаци о кандидату

Немања Совтић је рођен 14. августа 1984. године. Студије музикологије уписао је 2003, а завршио 2009. године на Академији уметности у Новом Саду. Са својим дипломским радом „Балет *Петрушка* Игора Стравинског у светлу иманентног критицизма Теодора Адорна“ ушао је у ужи избор за награду др Зоран Ђинђић за најбољи дипломски, мастер или магистарски рад у области филозофских и социолошких наука. Од 2010. године студент је докторских студија музикологије на Факултету музичке уметности у Београду, а од 2011. асистент на Катедри за музикологију и етномузикологију на Академији уметности у Новом Саду. Основне и мастер студије тромбона завршио је у класи проф. Бранислава Аксина на Академији уметности у Новом Саду. Од 2009. до 2012. године радио је као демонстратор на Катедри за камерну музику Академије уметности у Новом Саду. Од 2008. године студира композицију у класи проф. Зорана Ерића, на Факултету музичке уметности у Београду.

До сада је објавио радове у часописима *Интеркултуралност* (2011) и *Зборник Матице српске за сценске уметности и музику* (2013). Излагао је радове и на симпозијумима: *Традиција као инспирација: Дани Владе С. Милошевића*, Бања Лука, 2011, 2012, 2013. и 2014; *Жене у музици*, Крагујевац, 2011; *Music and Paper. Music and Screen. The Eleventh International Conference of the Department of Musicology*, Београд, 2012; *Социјализам на клупи. Културолошке и повјесне интерпретације југослаvensкога и постјугослаvensких друштава*, Пула, 2013. године. Аутор је програмског текста компакт диск издања *Vitrage* (Лаура Леваи Аксин – флаута и Сташа Мирковић Грујић – харфа; Студентски културни центар, 2011). Објавио је више критика и приказа у часопису *Музика класика*. Био је члан Уметничко-организационог савета и уредник програмске књижице *А феста* (Фестивала музичког департмана Академије уметности у Новом Саду) 2007, 2009, 2012, 2013, 2014. и 2015. године. Један је од сарадника у пројекту *Војвођанска енциклопедија* који је покренула Војвођанска академија наука и уметности, као и пројекта *Дневне новине „Јединство“ – извор за проучавање музичке културе Новог Сада између два рата*, подржаног од стране Матице српске.

Пошто се досадашња делатност Немање Совтића у пољу музике не ограничава само на научни рад, уз списак његових музиколошких студија

прилажемо и списак његових осталих резултата, као слике о укупном стваралачком контексту у којем настају његови музиколошки радови.

Списак научних, стручних и уметничких референци Николе Совтића (хронолошким редом уназад)

Научне референце (избор)

- „Non-aligned Humanism of Rudolf Brucci. Composer and the Society of Self-governing Socialism“, саопштење на међународној конференцији *Musical Legacies of State Socialism – Revisiting Narratives about post-World War II Europe*, Београд: Музиколошки институт САНУ, 24–26. септембар 2015.
- „’...Today, It Is No Longer Time to Disclaim a Man: An Artist Should Take Care of How to Establish Him Into His Work...’ Rudolf Brucci and the Criticism of the European Avant-Garde“, саопштење на међународној конференцији *Nationalism in Music in the Totalitarian State (1945–1989)*, Budapest: Institute of Musicology / Research Centre for the Humanities / Hungarian Academy of Sciences, 24–25 јануар 2015.
- „Oblivion as a Form of Memory in the Transitional, Post-Socialist Society – *Damnatio memoriae* of Rudolf Brucci“, саопштење на међународној конференцији *Musical Practices – Continuities and Transitions*, Београд: Катедра за музикологију ФМУ, 23–26. април 2014.
- *Muzikologija kao čitalački refleks* (studije, eseji, članci), Novi Sad: Akademija umetnosti Univerziteta u Novom Sadu, 2014.
- „Samoupravljanje kao *nulta institucija* jugoslovenskog društva u socijalizmu“, *Stvar: časopis za teorijske prakse* br. 7, ur. Andrea Jovanović, Ivan Radenković, Aleksandar Stojanović, Maja Solar, Saša Hrnjez, Đorđe Hristov, Aleksandar Matković, Novi Sad: Gerusija, 2014, str. 121–136.
- „Sećanja na socijalizam između n(e)ostalgije i istorijskog revizionizma“, *Stvar: časopis za teorijske prakse* br. 6, ur. Andrea Jovanović, Ivan Radenković, Aleksandar Stojanović, Maja Solar, Saša Hrnjez, Đorđe Hristov, Aleksandar Matković, Novi Sad: Gerusija, 2014, str. 196–209.
- „Прилози проучавању културног живота Новог Сада на основу анализе чланака у дневним новинама *Јединство*“, (коауторство са Миланом

Милојковићем), у: *Традиција као инспирација*, ур. Соња Маринковић и Санда Додик, Бања Лука, Академија уметности Универзитета у Бањој Луци, 2014, стр. 31–46.

- „*Old and new media* in the 'network' of essentialist and antiessentialist discourses“, у: *Music Identities on Paper and Screen*, (eds.) Mirjana Veselinović-Hofman, Vesna Mikić, Ivana Perković, Tijana Popović Mladenović, Belgrade: Faculty of Music. 2014, pp. 228–235.
- „'Егзотичност' опере *Гилгамеш* Рудолфа Бручија у парадигми 'музика у целокупном контексту' Ралфа Лока“, *Музикологија*, ур. Весна Пено, Београд: Музиколошки институт САНУ, 2013, стр. 105–125.
- „Постмодерна у 'огледалу' епистемолошког реза између утопијске и постутопијске свести – студија случаја: 'излазак' из историје музике и музикологије?“, *Зборник Матице српске за сценске уметности и музику*, бр. 48, Нови Сад: Матица српска, 2013, стр. 179–187.
- „Како је могућ стваралачки чин у хијатусу између есенцијалистичког и антиесенцијалистичког приступа уметничком делу“, у: *Традиција као инспирација*, ур. Соња Маринковић и Санда Додик, Бања Лука, 2012, стр. 529–539.
- „Стравински као *руски слог* у интерпретацији Ричарда Тараскина – анализа једног наратива“, у: *Традиција као инспирација*, ур. Соња Маринковић и Санда Додик, Бања Лука, 2012, стр. 62–72.
- „*Lik Petruške Igora Stravinskog – Petruška i/ili Pjero?*“, *Interkulturalnost*, ur. Aleksandra Đurić-Bosnić, Novi Sad: Pokrajinski sekretarijat za kulturu, 2011, str. 154–167.

Стручне референце (избор)

- TRAIN program: „Komunikacione i prezentacione veštine“, Univerzitet u Novom Sadu, jun 2015.
- „Training Course on Audio Preservation, Restoration and Digitisation, Physical Treatment, Recovery, and Transfer“ within the Project InMusWB Tempus: The Phonogrammarchiv of the Austrian Academy of Sciences, Vienna, Monday 7th till Friday 18th July 2014.

- „Zvučno izdanje ansambla 'VERS LA FLAMME““, programska knjižica audio izdanja DUO VERS LA FLAMME (Nataša Penezić i Vasa Vučković), Novi Sad: SYNC Centar, 2014.
- „VITRAGE“, programska knjižica audio izdanja Laure Levai Aksin i Staše Mirković Grujić, Novi Sad: Studentski kulturni centar, 2011.
- A-FEST, saradnja na programskoj knjižici Festivala studenata departmana muzičke umetnosti Akademije umetnosti Univerziteta u Novom Sadu, 18–27. novembar 2015.
- A-FEST, saradnja na programskoj knjižici Festivala studenata departmana muzičke umetnosti Akademije umetnosti Univerziteta u Novom Sadu, 15–22. novembar 2014.
- A-FEST, saradnja na programskoj knjižici Festivala studenata departmana muzičke umetnosti Akademije umetnosti Univerziteta u Novom Sadu, 11–22. novembar 2013.
- A-FEST, saradnja na programskoj knjižici Festivala studenata departmana muzičke umetnosti Akademije umetnosti Univerziteta u Novom Sadu, 5–18. novembar 2012.
- A-FEST: „Klasicizam vs. Neoklasicizam“, urednik programske knjižice Festivala studenata departmana muzičke umetnosti Akademije umetnosti Univerziteta u Novom Sadu, 18–22. maj 2009.
- A-FEST: „Robert Šuman“, urednik programske knjižice Festivala studenata departmana muzičke umetnosti Akademije umetnosti Univerziteta u Novom Sadu, 29. maj – 1. jun 2007.

Уметничке референце: извођаштво (избор)

- Svečana sala Akademije umetnosti Novi Sad, 22. oktobar 2010, resital – završni ispit diplomskih akademskih studija
- Svečana sala muzičke škole u Subotici, 19. oktobar 2010, resital
- Škola za osnovno muzičko obrazovanje Kula, 15. oktobar 2010, resital
- Muzička škola „Petar Konjović“, Sombor, 16. oktobar 2009, resital podeljen s Natašom Penezić
- Gimnazija „Jovan Jovanović Zmaj“, Novi Sad, 16. jun 2008, resital podeljen s Mirkom Marićem

- Sinagoga, Novi Sad, 23. decembar 2008, solistički nastup s orkestrom Akademije umetnosti UNS (линк https://www.youtube.com/watch?v=_xwJBpZv7Ns)
- Club Quarter, Novi Sad, 19. novembar 2015, Ansambl 2K+; (линк <https://www.facebook.com/events/531556027021156/>)
- Sinagoga, Novi Sad, 11. decembar 2014, SYNC 1, savremeni kamerni ansambl; (линк <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=746179522103828&set=gm.1564435147124238&type=3&theater>)
- Kulturni centar, klub „Tribina mladih“, Novi Sad, 28. avgust 2014, kamerni ansambl *Letnje radionice za savremenu muziku*

Уметничке референце: стваралаштво (избор)

- Dvorana Beogradske filharmonije, Beograd, 17. decembar 2012, „КоМА 8½“, Gudački kvartet „Concertone“ izvodi gudački kvartet *Gurije*
- Dvorana Beogradske filharmonije, Beograd, 10. mart 2012, „КоМА '8“, Gudači Svetog Đorđa izvode *Varijacije za 13 gudača na temu Kocka do kocke Tatatatira*
- Gradska kuća, Novi Sad, 23. jun 2011, Koncert solidarnosti, Kamerni orkestar „Camerata Academica“ izvode *Varijacije za 13 gudača na temu Kocka do kocke Tatatatira*
- Dvorana Beogradske filharmonije, Beograd, 27. decembar 2010, „КоМА 7“, Marko Miletić i Nevena Sovtić izvode *Dijaloge* za violončelo i klavir; (линк <https://www.youtube.com/watch?v=6Shj0reQnBY>)
- Dvorana Beogradske filharmonije, Beograd, 22. decembar 2009, „КоМА 6“, Nevena Sovtić izvodi svitu za klavir *San letnje noći 2009*.
- Multimedijalni centar Akademije umetnosti, Novi Sad, 14. jun 2010, „Dela XX i XXI veka“, Lea Porobić izvodi klavirsku minijaturu *Preludijum*
- Multimedijalni centar Akademije umetnosti, Novi Sad, 22. maj 2010, „A Fest 2010: Muzika XX veka“, Nevena Sovtić izvodi svitu za klavir *San letnje noći 2009*.
- Audio izdanje „Komponisten Workshop“: Abschluss des Kompositions-Workshops des 58. Festival junger Künstler Bayreuth / Mitschnitt vom 18. August 2008 Bayreuth Das Zentrum Europasaal. Sadrži pesme: *Mondnacht* za sopran i klavir, *Ein merkwürdiger Erdteil* za sopran i klavir i *Ich spüre, wie sich mein Auge* za sopran, violinu i kontrabas.
- Svečana sala SANU, Novi Sad, 17. jun 2008, Miroslav Popović izvodi *Tokatu–Mazingu*
- Multimedijalni centar Akademije umetnosti, Novi Sad, 22. april 2008, Koncert povodom proslave dana Akademije umetnosti (34 godine od osnivanja), Ansambl „Brass Quintet Akademije umetnosti“ izvodi *Quintet*

- *Душа у молитви*, збирка песама, Нови Сад: Светови, 2001.

Текстови и радови у припреми за штампу

- „Читање визуелног садржаја видеоспота за песму *Александра* Лејди Гаге у контексту *queer* рода репрезентовања“, у: *Жене у музици*, орг. Оливера Војна Нешић, Крагујевац: Удружење „Жене у музици“.
- „Балашевић, Ћорђе“, у: *Војвођанска енциклопедија*, Нови Сад: ВАНУ
- „Бандур, Јован“, у: *Војвођанска енциклопедија*, Нови Сад: ВАНУ
- „Бингулац, Озрен“, у: *Војвођанска енциклопедија*, Нови Сад: ВАНУ
- „Богдан, Звонко“, у: *Војвођанска енциклопедија*, Нови Сад: ВАНУ
- „Брнобић, Јосип“, у: *Војвођанска енциклопедија*, Нови Сад: ВАНУ
- „Бручи, Рудолф“, у: *Војвођанска енциклопедија*, Нови Сад: ВАНУ

Анализа докторске дисертације

Докторска дисертација Немање Совтића (касније и Кандидат), под насловом *НЕСВРСТАНИ ХУМАНИЗАМ РУДОЛФА БРУЧИЈА: КОМПОЗИТОР И ДРУШТВО САМОУПРАВНОГ СОЦИЈАЛИЗМА*, састоји се из неколико делова, а укупног је обима од 444 странице (фонт Times New Roman, 12 pt, проред 1,5). Основни текст чине четири опсежна поглавља и закључак, од којих је прво поглавље, *Још-не-аутор између сећања и реценције*, уводног карактера (стр. 1–28); друго је насловљено *Аутор као стилско јединство* (стр. 29–239); треће, *Аутор као поље појмовне/теоријске кохеренције* (стр. 240–280), а четврто, *Аутор као сусрет догађаја* (стр. 281–324); *Закључак* (стр. 325–329). Следе: *Цитирана литература* од 114 библиографских јединица (стр. 330–336) са Библиографијом о Рудолфу Бручију од 134 јединице (стр. 336–344), на српском/хрватском, енглеском, словеначком и пољском језику; *Прилог 1. Хронолошки попис стваралаштва* (стр. 345–350); *Прилог 2. Одабрани написи и интервјуи* (стр. 351–402), и *Прилог 3. Одабрана архивска грађа* (стр. 403–444). Свему претходи *Апстракт* рада на српском и енглеском језику.

У **првом поглављу** тј. **уводном делу** своје докторске дисертације, *Још-не-аутор између сећања и реценције*, Кандидат кроз четири потпоглавља образлаже свој избор теме и методологију рада на њој. У потпоглављу *Damnatio memoriae?*, аутор нас упознаје са стањем заборав који је прекрио личност Рудолфа Бручија чије је деловање предмет Кандидатовог научног истраживања, као својевремено високо цењеног и наградама овећаног домаћег ствараоца савремених композиторских тенденција у XX веку и једне од друштвено-политички најјутицајнијих личности у области музичке културе СФР Југославије, посебно Новог Сада и Војводине. Ипак, са распадом те државе и престанком Бручијевих многоструких активности почев од оних у установама културе државног карактера, започело је и његово потискивање из сфере концертног и, уопште, музичког живота, због чега смо данас сведоци готово потпуног маргинализовања његовог композиторског опуса и његових друштвених заслуга у области света наше музике. Као одређујући узрок тог стања Совтић с правом истиче „ревизионистичк[у] демонизациј[у], с једне, односно носталгичарск[у] апологиј[у] с друге стране, као супротстављен[е] културама сећања на социјализам” (стр. 5), при чему аутор узима у обзир сву

сложеност и једног и другог дискурса. Увиђајући „[д]а је начин на који памтимо Рудолфа Бручија испреплетен са сећањима на социјализам” (стр. 6), Совтић истиче да је заборав Бручија последица забране тог сећања, прецизније, да лежи у „фукоовски схваћено[ј] ауторегулациј[и] дискурса” (стр. 1). У непосредној вези са тим, Кандидат нас упознаје са стањем у музиколошкој и немусиколошкој литератури о Бручију у којој фигурирају и његови (ауто)поетички ставови. О референцама типа сећања о Бручију, пак, на основу којих се може поближе говорити о Бручијевим личним и професионалним контактима, Совтић посебно пише у другом потпоглављу – *Екскурс: сећања, митови, анегдоте*, да би у трећем, *Екскурс: носталгија, ревизионизам и ’грађански рат’ сећања*, размотрио природу ових категорија у светлу друштвеног, политичког, моралног и вредносног устројства Западне, Источне и Југоисточне Европе, при томе се усредсређујући на постјугословенски регион. У њему, генерално гледано, „степен реклерикализације (...) [који је] пропорционалан одијуму према социјалистичкој прошлости” (стр. 19) а израз је ревизионизма, има и своју противтежу у носталгији – југоносталгији и титосталгији (уп. стр. 20), са којом – по формулацији Тодора Куљића коју Кандидат усваја – води „’грађански рат’ сећања”. Садржином овог потпоглавља Кандидат заправо поставља Бручија у одговарајуће – транзиционо! – друштвено окружење, које предочава на критички веома изоштрени начин, а схватајући га у смислу неопходне основе за свестрано и правилно разумевање феномена Бручи, као и за методологију свог музиколошког тумачења. Њу Кандидат спецификује у потпоглављу *Методолошке смернице: композитор, али још-не-аутор*. Насупрот постструктуралистичком оспоравању аутора, пре свега оном бартовском, Совтић као темељну смерницу свог приступа Бручију истиче интердисциплинарност, којом су „различити аспекти његовог дела (...) повезани у обличје аутора” (стр. 24). При томе Кандидат следи критеријуме Фукоове дефиниције аутора, које ће испунити тиме што: приступа анализи саме Бручијеве музике трагајући за њеним заједничким, оличујућим стилским елементима, као и њиховим изворима/подстицајима и њиховом развоју у оквиру Бручијевог стваралаштва; испитује степен сагласности између композиторских аутопоетичких/теоријских ставова и филозофско-естетичких поставки „његовог” друштва; тумачи и процењује значење, смисао и вредност композиторовог опуса у одговарајућем друштвеном окружењу.

У складу са објашњеном методологијом, Совтић у наредном поглављу – *Аутор као стилско јединство* – даје високо професионалну, музиколошки изванредно функционализовану музичку анализу великог броја дела свих жанрова којима се Бручи бавио, а које је Совтић систематизовао у осам области, свакој посветивши посебно потпоглавље: **1. Опере и балети; 2. Кантате и ораторијуми; 3. Соло песма; 4. Оркестарска музика; 5. Концертантна дела; 6. Гудачки квартети и већи камерни састави; 7. Камерна и солистичка музика; 8. Музика за хармонику.** У следећем потпоглављу – **9. Параметри музичког израза/конструкције** – указао је на показатеље стилског јединства Бручијеве музике, а објаснио их и аргументовао из угла следећих параметара: 1 Форме и жанрови; 2 Мелодија; 3 Ритам и метар; 4 Хармонија; 5 Фактура; 6 Боја и оркестрација; 7 Третман текста. На основу тих показатеља Совтић је, критички размотривши периодизације Бручијевог стваралаштва које су у својим музиколошким радовима начинили Богдан Ђаковић и Весна Рожић (одељак 2.10.1), предложио своју периодизацију (потпоглавље **10 Периодизација**) на: 2 Касне четрдесете и педесете: национални класицизам; 3 Шездесете: умерени (социјалистички) модернизам; 3 Седамдесете: радикални модернизам; 5 Осамдесете: постмодерна. У завршном потпоглављу, **11 Домети стилске анализе**, после кратког излагања о проблематици стила, у којем стил тумачи „као мер[у] разлике између актера/чинилаца музичке историје” али и као „скуп сличности који их повезује у раздобља”, што значи као категорију која истовремено обухвата сличности и различитости, Совтић истиче важност уочавања „*стилских црта*”, као оних „елемената музичког језика који задовољавају критеријуме дистинктивности и учесталости, а на позадини укупне суме материјалних момената музичког тока” (стр. 234). На том полазишту, Кандидат врши стилску идентификацију Бручијевих дела у „[пресецима] између [њих као] анализираниог предмета и аналитичког средства (стилског модела)” (стр. 235), а уз „проверу” те идентификације у Бручијевој аутопоезици и његовом „друштвеном бићу”.

Ту проверу Совтић започиње у наредном поглављу – *Аутор као поље појмовне/теоријске кохеренције*. Оно се састоји из четири потпоглавља. У прва два, Кандидат најпре анализира Бручијев аутобиографски дискурс, који, као што то наслови ових потпоглавља казују (**Сећања на детињство и младост, и Организација, педагогија и културна политика**) обухвата Бручијева сећања

на личности и догађаје које композитор памти као важне за своје одрастање, одређење за музику, композиторске подстицаје, музичко школовање, музицирање у разним ансамблима итд., али обухвата и Бручијева размишљања и његове критичке исказе о стању у култури посебно музичкој, о организационим резултатима и тешкоћама у области образовања и музичког живота, о пројекцији културне политике која би могла имати позитиван утицај у побољшању друштвене позиције домаћег композитора и домаће музике. Представљајући тај Бручијев дискурс не само из чињеничног, садржинског и формалног угла него и психолошког и друштвеног, Совтић зналачки интервенише у смислу акцентовања и допуњавања чињеница из Бручијеве биографије, које дефинишу онај композиторов животни контекст који је био релевантан за формирање и сазревање, изоштрављање и развијање његових поетичко-естетичких назора. На тај начин Совтић демонстрира заснованост свог запажања да су код Бручија „импулси за поетичка и естетичка преиспитивања стигли из организационе сфере, у којој је [он] непрестано ослушкивао однос између оствареног и неоствареног, довршеног и недоконченог” (стр. 252).

На ову мисао надовезујући своја разматрања у наредном потпоглављу, **Естетичке претпоставке и поетички принципи**, Совтић започиње то потпоглавље једним језгровито формулисаним судом о општем карактеру Бручијевих естетичко-поетичких ставова: „Ако су Бручијева сећања на младост рапсодична и живописна, а размишљања о образовању и култури оптерећена бригаама, естетичке и поетичке теме доносе миран и одлучан тон у расправном оквиру од утопијских до дистопијских пројекција” (стр. 253). Совтић их прати у три 'корака', на основу Бручијевих исказа о, најопштије речено, три тематске области: 1 О музици и стваралачком поступку; 2 Хумано дело и равнотежа у научно-техничкој цивилизацији; и Три текста из '77: критика европске авангарде. На основу подробне анализе Бручијеве (ауто)поетичке и естетичке мисли, Кандидат утврђује њене иницијално и примарно онтолошке преокупације, које се непосредно рефлектују на Бручијево поимање стваралачког процеса. „Ћутња” као извор његове музике, спорење са романтичарским појмовима талента и генија, важност иманентне музичке логике и композиционог занатства на путу од идеје схваћене у смислу мотивског/тематског материјала, до њеног остварења путем одређене музичке драматургије, а са потребом функционализовања у интересу културних циљева

социјалистичког друштва, Бручи је, према аналитички и теоријски чврсто утемељеној Совтићевој тврдњи, „експресионистички поезис и неокласични естезис подредио синтетичком мимезису који мигрира између адорновског 'седимента духа' и соцреалистичке оптималне пројекције” (стр. 257). Ту естетику „ангажованог израза *савремености*”, која се код Бручија формира „од средине 60-их до краја 80-их” (стр. 258), Совтић разумева као систем мишљења музичког (уметничког) дела, који почива на концепту хуманизма и друштвено-селективном односу према савременим научним и технолошким донетима. Разлажући питања те естетике у потпоглављу **Хумано дело и равнотежа у научно-техничкој цивилизацији**, Кандидат истиче да Бручијева хуманистичка мисао „ослонце тражи” не „на позицијама социјалистичког реализма”, него „у 'великим и вечним питањима људске егзистенције”” (стр. 258), а што је по Совтићевом налазу посебно уочљиво у Бручијевим операма. У њима, истиче Совтић, „хуманистичка мисао развија утопијске и дистопијске елементе одбијајући да се препусти егзистенцијалистичком осећању апсурдности или античкој слици трагичне судбине” (стр. 259). Јер као универзална, музика треба – по Бручијевим речима – да „допринесе прогресу и хуманизирању”, тиме и превазилажењу песимизма због опасности од потенцијалне злоупотребе научно-техничких открића и средстава. Стога музика и укупна уметност морају да се боре за постизање равнотеже у нашој научно-техничкој цивилизацији (уп. стр. 259). А та равнотежа, како Кандидат увиђа, „зависи од политичких територијализација пристиглих из друштвене реалности” (стр. 260). Дакле, по његовим речима, „[х]умано музичко дело засновано на равнотежи између рационално-конструктивног и емоционално-поетског захтева може бити инвестирано у равнотежно стање друштвеног поља ако је способно да оствари комуникацију и пренесе поруку” (стр. 260). А то, опет, имплицира читаву скалу критеријума које музичко дело треба да испуни да би остварило своју хуманистичку мисију – од властитости до несимплификоване комуникативности као сталне а беспринудне реверзибилности између музичког дела и његовог конзумента. Можда се теоријски 'учинак' тих критеријума најбоље може сагледати из Бручијевог односа према европској музичкој авангарди, што и јесте разлог због којег Кандидат у наредном потпоглављу насловљеном **Три текста из '77: критика европске авангарде** приступа њиховој анализи. Посреди су *Улога музичког ствараоца у савременом развоју*

самоуправног социјалистичког друштва, *Поставке радне групе композитора редакције програма Југословенске музичке трибине и Манифест „Треће авангарде”*. Бручијеве критичке ставове представљене у овим текстовима, Кандидат сагледава као „сегмент у дискурзивном ланцу који артикулише Бручијеву соцпатриотску ауторerefлексију” (стр. 270), а са свешћу о нужности њеног теоријског и уметничког суочавања са модернистичком и постмодернистичком ’парадигмом’. У потпоглављу које следи, **Естетика у окружењу Рудолфа Бручија: Фохт, Стефановић, Грлић, Совтић** је ту Бручијеву естетику „ангажованог израза *савремености*” и хуманистичких императива размотрио у одговарајућем југословенском филозофско-естетичком контексту, указујући на њихову проблемску сродност али и различитости у односу на дискурсе поменутих филозофа и естетичара.

У последњем поглављу, *Аутор као сусрет догађаја*, Совтић, у складу са Фукоовим „критеријум[ом] аутора као тачке сусрета одређеног броја догађаја у конкретном историјском тренутку” (стр. 280), даје теоријско уоквирење свог тумачења Бручијевог стваралаштва, чинећи то, како истиче у првом потпоглављу (**Методолошке смернице**), путем „калибрациј[е] методолошког апарата, која узима у обзир студије социјализма и теорију идеологије” (стр. 281), при чему реферише на Растка Мочника, Леви-Строса, Луја Алтисера, Предрага Марковића. У светлу њихових (и не само њихових!) студија, а посебно Мочникове теорије институције, Кандидат у наредна три поглавља (**Самоуправљање као нулта институција, (Н)и–(н)и несврстаност, и Несврстани модалитети културе**) рашчлањава поменуте „политичке територијализације” које су у ’случају Бручи’ „пристигле” из праксе југословенског самоуправног социјализма, политике несврстаности и њоме условљене и дефинисане културне политике. Тако, везу између спољнополитичке несврстаности СФРЈ и њеног културно-политичког и уметничког модела, Совтић сагледава из аспекта типологије „која укључује ирационално-офанзивну, рационално-дефанзивну и рационално-офанзивну несврстаност” (стр. 308). У том контексту, он заокружује своју теоријску интерпретацију Бручија у смислу композиторове синтагме „несврстани хуманизам” која „опојмљује пресецање естетског и политичког флуksа у стваралачкој пракси Рудолфа Бручија посматраној као конзистентан ауторски опус” (стр. 316). Стога Кандидат у следећем, иначе завршном потпоглављу своје

дисертације, насловљеном **Несврстани хуманизам Рудолфа Бручија**, сегменте његовог опуса – које условно дели на константне и променљиве, а који обухватају музичко-параметарске, композиционо-техничке, формалне, жанровске и друге, укључујући чак и природу мисије извођења неких Бручијевих дела – музиколошки синтетизује из перспективе тог концепта. Истичући при томе да се „[у]метничка прерада [оног] политичког (...) југословенске државе у Бручијевој стваралачкој радионици одвијала (...) у 'производним одељењима' за модернистичку стилизацију ангажмана (вокално-инструментална музика), естетизацију новог звука (инструментална музика) и инклузију простор-времена митског Трећег света у аутоидентификациони оквир југословенског самоуправног друштва (музичко-сценска дела)” (стр. 321).

У **Закључку**, аутор врши прегледну рекапитулацију својих кључних теза, садржаја односних поглавља свог рада и у њима изнесених закључака, односно личних музиколошких интерпретација које је извео на основу минуциозне анализе Бручијеве музике, али и релевантних филозофских, социолошких и естетичких написа.

Критички увид у докторску дисертацију и оцена резултата

Анализа докторске дисертације Немање Совтића, *НЕСВРСТАНИ ХУМАНИЗАМ РУДОЛФА БРУЧИЈА: КОМПОЗИТОР И ДРУШТВО САМОУПРАВНОГ СОЦИЈАЛИЗМА*, показала је да је посреди импресивно разгранато, чињенично широко обухваћено, аналитички дубински утемељено, одговарајуће информисано а у теоријско-интерпретативном смислу оригинално профилисано музиколошко остварење.

У овој опсежној студији монографског типа, Кандидат је обрадио једну данас друштвено непопуларну тему на изузетно успешан начин, којим је са професионалним дигнитетом избегао клишее и претежне симплификације у тумачењу и доживљају политички ангажованог композитора. Ово сматрамо веома важним за правилно разумевање и објективно тумачење не само појединачног опуса – у овом случају Бручијевог, већ и пуног проблемског круга којем он припада. Совтићева докторска дисертација је, дакле, смела у избору теме, доследна у непристрасности њене проблематизације, методолошки консистентна у свим елементима научне 'вертикале' – од постављања тезе, преко доказног поступка, до извођења закључака. Опредељеност те методологије је интердисциплинарна, а спроведена таквом врстом дисциплинарних каузалитета и идентитета, којом је постигнуто представљање Бручијевог стваралаштва и из угла пресечних дисциплинарних равни и из угла појединачних дисциплинарних надлежности (нпр. музичко-језичке аналитике, стилистике, филозофије, социологије, естетике, идеологије и политике).

Основно интердисциплинарно уодношавање се у овом раду спроводи између стваралачког и друштвеног ауторског 'бића' Рудолфа Бручија, у којем његова музика поставља данашњој музикологији и теорији једну од најсложенијих 'замки': транзициону позицију композитора који је свој опус остварио корелацијом свог естетског и друштвено-политичког бића аутентично припадајућег социјалистичком самоуправном и несврстаном југословенском окружењу.

Немања Совтић је супериорно избегао ту 'замку' и комплексан естетско-естетичко-поетичко-социолошки аспект Бручијевог стваралаштва рашчланио и објаснио једном нестандартном, недогматском, професионално убедљиво вођеном и аргументованом, интердисциплинарно промишљеном и обликованом

расправом о Бручијевом *несврстаном хуманизму*. Своје излагање је артикулисао прецизним и разуђеним језиком, у оквиру којег је уочљиво настојао да помери границе наше иначе скучене аналитичке и стручне терминологије.

Закључак

Својом докторском дисертацијом Совтић је остварио једно самосвојно и слојевито музиколошко дело, које по интригантности и важности своје теме, ширини, дубини, методолошкој ефикасности и доследности истраживачког захвата, по богатству фактографије (посебно у прилозима Рада), по аналитичкој суверености, прегледној формалној динамици и високом нивоу професионалне опремљености текста, представља узоран допринос савременој српској музикологији, а незаобилазан за сваког ко се лати проучавања живота и рада Рудолфа Бручија.

Стога Комисија једногласно и са задовољством предлаже Наставно-уметничко-научном већу Факултета музичке уметности у Београду, да покрене процедуру за јавну одбрану докторске дисертације кандидата НЕМАЊЕ СОВТИЋА, под насловом *НЕСВРСТАНИ ХУМАНИЗАМ РУДОЛФА БРУЧИЈА: КОМПОЗИТОР И ДРУШТВО САМОУПРАВНОГ СОЦИЈАЛИЗМА*.

Комисија у саставу:

др МИРЈАНА ВЕСЕЛИНОВИЋ-ХОФМАН, редовни професор ФМУ, ментор

др СОЊА МАРИНКОВИЋ, редовни професор, ФМУ

др МАРИЈА МАСНИКОСА, ванредни професор, ФМУ

др МИОДРАГ ШУВАКОВИЋ, редовни професор Факултета за медије и комуникације у Београду

др ИРА ПРОДАНОВ КРАЈИШНИК, редовни професор Академије уметности у Новом Саду

У Београду, 22. септембра 2016.